

**Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning,
angående forntida minnesmärkens fredande och bewarande;
Gifwen Stockholm Slott den 29 November 1867.**

Wi CARL med Guds nåde, Sweriges, Norges, Götes och Wendes Konung, göre weterligt: att sedan hos Oss Rikets Ständer i underdånighet anhållit om utfärdande af ny författning till skyddande af fäderneslandets fornlemningar, med stadgande af tjenliga ansvars- och vitesbestämmelser för förstöring af desamma, samt Wår Witterhets-, Historie- och Antiqvitets-Akademi, på Wår nådiga befallning, afgifwit underdånigt utlåtande och förslag i ämnet, hafwe Wi, efter Justitiekanslersemetets hörande, funnit godt att, med upphäfwande af förordning den 17 april 1828 angående forntida minnesmärken fredande och bewarande samt af öfriga rörande samma ämne meddelade föreskrifter, så widt de äro stridande emot hwad här nedan stadgas, i nåder förordna som följer:

§ 1.

Alla fasta fornlemningar, bewarande minnet af fäderneslandets inbyggande i forntiden, äro ställda under lagens hägn, och således icke af jordens egare eller innehafware eller annan person förändras, rubbas eller förstöras annat wilkor, än här nedan i §§ 3, 4 och 5 stadgas.

§ 2.

Fasta fornlemningar äro: ättehögar och grafkullar från hednisk tid, af jord eller grus, stundom försedda med stenkrets kring foten, någon gång med sten på toppen; griftrör (kummel) af hopförda stenar; grafwar eller andra byggnader uppförda af resta stenar och hällar, täckta med hällar eller stenblock, fristående eller omgifna af jordkullar eller rör, i wissa orter med täckt ingång från sidan (jättestugor, dyrhus hällkistor, gånggrifter): stensättningar och stenläggningar af stenar, resta eller lagda i bestämd form, runda, aflånga eller owala, mot ändarne afsmalnande fyrkantiga, trekantiga med utlöpande uddar o.s.w. (domareringar, domaresäten, offerkretsar, skeppsformer, treuddar m.m.); resta stenar, antingen enstaka stående eller flere spridda utan bestämd ordning sinsemellan (bautastenar, wårdhällar); stenar och klippblock med runskrift (runstenar); inskrifter och bilder af menniskor, djur m.m., inristade på berg och hällar (runeberg, hällristningar); ringmurar af sten; jordwallar eller andra märkligare qwarlefwor af forntida borgar, slott och säten; lemningar af fordom öfwergifna kyrkor, kapell, kloster, bönehus, och andra märkliga offentliga byggnader; stenkors och andra wårdar, under aflägsen tid uppresta för andaktsöfningar eller till minne af någon tilldragelse, samt andra likartade minnesmärken af den ålder, att de numera icke kunna anses tillhöra enskild egare.

§3

Wår Witterhets- Historie- och Antiqvitets-Akademi eger att, genom Riksantiqvariern eller särskilt utsedd person, efter skedd tillsägelse åt jordens ägare eller innehafware, låta uppresa och iståndsätta kullfallna runstenar och andra forntida

minnesmärken samt anteckna och medelst gräfning, eller på annat sätt, undersöka fasta fornlemningar under wilkor, att ägaren eller innehafwaren af jorden skall åtnjuta ersättning för honom möjligen derigenom förorsakad skada eller kostnad. Efter slutad undersökning skall, fornlemningen, så widt möjligt är, i det yttre återställas i sitt förra skick.

§4.

Åstundar egare eller innehafware af jord, för tillämnadt byggnads- eller odlingsföretag eller af annan orsak, begagna, förändra, eller borttaga någon fast fornlemning, tillkännagifwe det, med bilagd noggrann beskrifning öfwer fornlemningen, å landet hos närmaste kronobetjent och i stad hos Magistrat, hwilka det åligger att genast derom göra anmälan hos Wår befallningshafwande i länet, som bör handlingarne till Wår Witterhets-, Historie och Antiqvitets- Akademi insända. Akademien eger därefter afgöra huruvida ansökningen må med eller utan wilkor bifallas, eller icke; hwilket beslut skal genom Wår befallningshafwande meddelas den sökande, jemte hänwisning att, der han åt beslutet ej nöjes, inom den i Wår nådiga förordning den 14 december 1866 bestämda tid i Wårt Ecklesiastik- Departements expedition deröfwer inlemnna underdåniga beswär. I dessa fall skola besluten sökanden kostnadsfritt meddelas.

Wår Witterhets-, Historie och Antiqvitets- Akademi eger, i händelse bifall lemnas att förändra eller borttaga sådan fornlemning, förut låta densamma besiktiga och afteckna, eller wid förändringen eller borttagandet låta någon person å Akademiens vägnar närwara; dock må icke egaren eller innehafwaren af jorden oskäligt uppehåll eller olägenhet däraf tillskyndas. Om i sådan fornlemning anträffas lösa fornsaker, skola dessa Oss och kronan hembjudas.

Önskar någon annan, för wetenskaplig undersökning, öppna eller annan wiss uppgifwen fornlemning, må han dertill begära tillstånd af Wår Witterhets-, Historie och Antiqvitets- Akademi, som, i händelse af bifall, närmare bestämmer huru derwid må förfaras.

§5.

Om wid anläggning af wäg, jernbana, kanal, eller wid annat offentligt arbetsföretag någon märkligare fast fornlemning skulle wara belägen i wägens eller kanalens riktning eller för arbetets utförande hinderlig, och kan fornlemningens rubbning icke utan stor olägenhet undwikas, så skall, innan sådan rubbning sker, ritning af fornlemningen jemte beskrifning till Wår Witterhets-, Historie och Antiqvitets- Akademi insändas och tillfälle beredas Akademien att, om så anses behöfligt, genom dertill förordnad person undersöka densamma, utan att likwäl arbetet må härigenom obehörigt uppehållas.

§6.

Skall skifte af jord företagas och finnes derå fast fornlemning, åligger det skiftesförrättaren att uppmana samtliga deltagare att låta den mark fornlemningen upptager, såsom en skifteslagets gemensamma tillhörighet, från skiftet undantagas. Kan sådan öfwerenskommelse icke friwilligt uppgöras, gälle dock om fornlemningen hwad rörande sådanas wård här ofwan stadgad.

§7.

En hwar, som genom sprängning, nedrifning, gräfning, plöjning eller på annat

sätt, utan dertill, efter hwad här ofwan sagdt är, erhållet tillstånd, rubbar, undanrödjer, förstör eller på annat sätt ofredar fast fornlemning, straffes, efter omständigheterna, med böter från 5 till 500 riksdaler, om det befinnes, att han känt eller bordt känna, att det war en fornlemning, och ware pligtig att, så widt möjligt är, återställa densamma i dess förutwarande skick. Tredskas han att sådant fullgöra, må återställandet på hans bekostnad verkställas.

Om härwid lösa fornsaker hafwa anträffats, skola dessa till Statens Historiska Museum aflemnas; och ankomme på pröfning, huruwida någon ersättning för desamma må gifwas.

§8.

Mom. 1. En hwar, som i jorden, i watten, i gamla byggnader eller annorstädes finner forntida mynt, wapen, redskap, prydnader, kärl eller andra fornsaker, af guld, silfwer, koppar eller bronz (s.k. metall), skall Oss och kronan sådant fynd hembjuda, och för detta ändamål de funna mynten eller fornsakerna, utan att desamma genom brytning, filning, skurning eller på annat skada, omsorgsfullt förwarande ofördröjligen inlemna antingen till närmaste kronobetjent eller omedelbart hos Wår Befallningshafwande, med noggrann uppgift om fyndstället, sättet huru fyndet blifwit anträffat, om någon fast fornlemning finnes i grannskapet, med hwad mera kan till upplysning i ämnet tjena. Wår Befallningshafwande besörje ofördröjligen fyndets insändande, eller, om detta icke lämpligen kan ske med posten, afgifwe striftlig anmälan till Wår Witterhets- Historie och Antiquitets- Akademi. Finner Akademien hela fyndet eller någon del beraf böra för statens samlingar inlösas, erlägge då för det som inlöfes af guld eller silfwer fulla metallwärdet med en åttondels förhöjning, samt för koppar och bronz hwad utöfwer metallwärdet kan anses motswara fyndets wetenskapliga värde. Kan Akademien icke af de för sådant ändamål på hennes stat uppförda medel lösen bestrida, göre då hos Oss underdånig anmälan, hwarefter Wi wilje pröfwa, huruwida fyndet må af andra medel inlösas eller egaren återställas.

Mom. 2. Önskar innehafware af andra tillfälligtwis anträffade fornsaker af ringare materiellt värde desamma Oss och kronan hembjuda, må sådant kunna på lika sätt ske genom Wår Befallningshafwande; och skall Wår Witterhets- Historie och Antiquitets-Akademi för hwad af sådana fynd anses böra för Staten Museum behållas erlägga lösen, efter omständigheterna större eller mindre, i den mån de hembjudna fornsakerna äro wäl bewarade och i öfrigt anses ega värde för nämnda Museum och för wetenskapen.

Mom. 3. Den som undandöljer, nedsmälter, förskingrar, bortskänker eller föryttrar sådant fynd, fom i 1 mom. omtalas, innan det warit Oss och kronan hembjudet, miste utan lösen hwad han af fyndet eger qwar och böte dubbla wärdet af hwad han deraf nedsmält, förskingrat, bortskänkt eller föryttrat.

§ 9.

Äldre kyrkor, utmärkta genom owanligt byggnadssätt eller åldriga arkitektoniska prydnader wid hwilka någon historiskt minne är fästadt, eller som äro försedda med målningar och inskrifter å hwalf, tak och wäggar, må ej nedbrytas, förändras eller till annat ändamål användas, ej heller målningar och inskrifter genom rappning eller ny målning utplånas, innan anmälan i wederbörlig ordning blifwit hos

Oss gjord, på det Wi, efter wederbörandes hörande, må efter omständigheterna kunna afgöra hwad som bör bibehållas eller afteckning och beskrifning åt efterwerlden bewaras innan nedbrytning eller ändring företages.

Samma lag gälle äfwen öfriga, kyrka tillhöriga byggnader samt äldre grafwårdar och andra fasta minnesmärken, som i kyrka eller å kyrkogård förefinnas, enskilda släkters eller personers rätt i afseende å dylika minnesmärken dem oförändrat förbehållen.

§ 10

Finnes i kyrka, grafkor eller eljeft i kyrkas hus och förwaringsrum rörligt gods, som tjenar att bewara minnet af forntidens bruk och konstfärdighet och icke tillhör enskild person eller släkt, såsom gamla skrudar, bilder, altartaflor, kors och crucifix, klenoder, kärl, dopfuntar, rökelsekar, aflatskrin, fattigbössor, primklockor, icke wäggfasta målningar och andra konstarbeten, minneswårdar och grafstenar, epitafier, banér, wapensköldar, sorgfanor, wapen och rustningar, gamla bref och skrifter, må sådana i öfwerensstämmelse med kyrkolagens stadgande i 26 kap. 6 §, icke till enskilda personer, inhemska eller utlänska famlingar aflåtas, utan att förut hafwa warit Oss och kronan hembjudna, wid answar för dem som deröfwer böra å embetets wägnar hafwa wård, såsom för tienstefel.

Finnes runstenar i kyrkas golf inlagda och blottställda för nötning skola dessa uttagas och fristående på lämplig plats uppställas. Will församlingen icke bestrida den härmed förenade kostnad, göre då härom framställning till Wår Witterhets-, Historie och Antiqvitets- Akademie.

Will församling låta omgjuta ringklocka, å hwilken finnas inskrifter, böra dessa upptecknas och Wår Witterhets-, Historie och Antiqvitets-Akademien delgifwas. Äro inskrifterna tecknade med runor eller andra medeltidens bokstäfwer, eller finnas å klockan bilder och figurer af owanlig beskaffenhet, skall noggrann afteckning deraf bemälda Akademi tillställas så tidigt, att Akademien, om så finnes nödigt, må kunna låta besörja jemförelse af denna afteckning eller taga aftryck af dessa inskrifter och figurer, innan klockan omsmältes. Om församlingen will afyttra sådan till omsmältning bestämd ringklocka, skall den först Oss och kronan hembjudas, på sätt om fynd sagdt är.

§ 11

Uti det inventarium öfwer befintlig lösegendom, som efter lag skall finnas wid hwarie kyrka, bör äfwen intagas uppgift öfwer kyrkans i nästföregående § omnämnda rörliga gods, och skall wid kyrkoherde-ombyte och visitation noggrant undersökas, att allt finnes efter detta inventarium i god ordning. Wår Witterhets-, Historie och Antiqvitets- Akademi eger rättlighet att genom Riksantiqvariens eller annan utsedd person anställa sådan inventering efter förut skedd tillsägelse hos kyrkoherde och wederbördande kyrkoföreftåndare.

Kyrkoherde och kyrkowårdar skola, wid answar efter hwad härom särskildt är stadgadt, tillse, att sådan kyrkans lösegendom icke af wanwård förderfwas: och skall åt dylika saker, der de icke mera för kyrkans bruk användas, tjenligt förwaringsrum i kyrkan eller dess hus beredas.

§ 12

Wåre Befallningshafwande och konsistorierna samt wederbörande presterskap och kronobetjente anbefalles att, i allt hwad på dem kan ankomma, tillse att hwad i

denna Wår nådiga förordning stadgadt är noga iakttages.

Wåre Befallningshafwande ega att, på anmälan af Riksantiqvarien eller på enskilda jordegares ansökning eller af eljest förekommande anledning, låta offentlig fridlysa wissa bestämda eller wiss orts fornlemningar; och skall der åwerkan å sålunda fridlyst fornlemning ändock sker, sådant såsom förswårande omständighet wid sakens bedömande anses.

Riksantiqvarien ege jemwäl, då han finner den Wår nådiga förordning i någon måtto wara öfwerträdd sjelf eller genom ombud, sådant till åtal hos wederbörande anmäla.

Det alle, fom wederbör, hafwe sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera wisso hafwe Wi detta med egen hand underskrifwit och med Wårt kongl. sigill bekräfta låtit. Stockholm Slott den 29 November 1867.

CARL.
(L. S)

F. F. CARLSON.